PŘÍSTUP K AUDIOVIZUÁLNÍMU OBSAHU BEZ BARIÉR

Základní lidské právo

Cristina Bachmeier, Institut pro Evropské mediální právo (EMR)

Saarbrücken/Brussels

I. Úvod

Po staletí byli lidé s postižením opakovaně stigmatizováni a přehlíženi. Tento postoj se datuje až do selekce ve starověké Spartě (zhruba 900 př.n.l.) nebo "Božího trestu" v Mezopotámii. Teprve v moderní době byla vybudována první státní zařízení, která umožnila péči o postižené rodinné příslušníky. V šedesátých letech minulého století se Evropě, zejména ve Spojeném království, začala rozvíjet hnutí za práva postižených. A to po vzoru hnutí ve Spojených státech, jejichž prostřednictvím lidé s postižením chtěli zvýšit povědomí o jejich konkrétních potřebách. Například zákaz diskriminace z důvodu postižení byla například zakotven v německé ústavní reformě Grundgesetz (základní zákon) v roce 1994. Od roku 2008 byla rovnoprávná účast na společenském životě zakotvena na mezinárodní úrovni na základě Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením.[1] Tehdy bylo poprvé v mezinárodně závazné úmluvě[2] zakotveno lidskoprávní pojetí postižení.

Různou formou zdravotních potíží[3] je v Evropské unii postiženo zhruba 80 milionů lidí (asi 15 % celkové populace) a často se potýkají s právními a sociálními překážkami, jako je nedostatek pomůcek nebo nedostatečné zapojení do společenského a kulturního života.

Zajištěna života bez překážek pro osoby s postižením je v dnešní společnosti zásadně důležité. Signatářům Úmluvy OSN byl dán významný mandát: "zajistit osobám s postižením rovnoprávné požívání nebo výkon veškerých lidských práv a základních svobod společně s ostatními".[4] Krom toho jsou zakázány veškeré formy přímé či nepřímé diskriminace na základě postižení. Proto je rovněž zakázána i diskriminace nebo omezení, které má dopad na zhoršení nebo znemožnění účasti osoby na společenském životě. Totéž platí pro "odepření přiměřené pomoci". Jakékoli překážky je třeba odstranit přijetím legislativy a je nutno přijmout vhodné novelizace a úpravy.

V důsledku zásad rovných příležitostí a nediskriminace, byla společnost povinna odstranit negativní přístup k postižení a osobám s postižením umožnit plnou účast na životě společnosti.

---

[1] Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením (UNCRPD) k dispozici na http://www.un.oeg./disabilities/convention/conventionfull.shtml

[2] Úmluvu podepsalo 155 zemí (k březnu 2013)

[3] Podíl populace s postižením a obecně rozlišované druhy postižení viz Van Eijk/Poort, 2012, "Universal Service and disabled people", Telecommunications Policy 36, str. 85-95, k dispozici na http://www.ivir.nl/publications/vaneijk/telecommunications_policy_2012_2.pdf

[4] Článek 4 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením

Mimo audiovizuální svět existuje pozoruhodný příklad toho, jak lze přístup ke kultuře zbavit překážek: v berlínském Novém muzeu mohou nevidomí nebo návštěvníci s vážným zrakovým postižením přejíždět prsty po bronzové replice slavné busty Nefertiti a šesti dalších původních dílech.

Účelem tohoto článku je poskytnout přehled o právních východiscích, praktických hlediscích a současně dosaženém pokroku, pokud jde umožnění volnému přístupu k audiovizuálnímu obsahu pro osoby s postižením.

1. Definice

1.1 Obecné

"**Osoby s postižením**", v souladu s článkem 1 odst. 2 Úmluvy OSN o právech osob s postižením, "zahrnuje osoby s dlouhodobým fyzickým, mentálním, duševním nebo smyslovým postižením, které může se souběžným působením různých dalších překážek bránit v jejich plném a účinném zapojení ve společnosti na rovnoprávném základě společně s ostatními". Jejich běžný způsob komunikace může probíhat prostřednictvím "jazyka, zobrazení textu, Braillovým písmem, hmatovou komunikací, zvětšené písmo, přístupná multimediální zařízení, jakož i psaný jazyk, zvukové systémy, jednoduchou formu řeči, digitalizovaný hlas a augmentativní a alternativní způsoby a formáty komunikace, včetně dostupných informačních a komunikačních technologií".[5]

"**Překážkou svobody**" se v nejužším smyslu slova rozumí umožnění zapojení osobám s postižením do každodenního života na rovnoprávném základě s ostatními.

Zavedením nezbytných opatření k zaručení rovného zacházení by měly státy zavést neomezený přístup k informacím a službám pro tuto část obyvatelstva. V německé legislativě definuje článek 4 *Behindertengleichstellungsgesetz* (Zákon o rovném zacházení s osobami s postižením)[6] překážky svobody následovně: "Stavby a další zařízení, dopravní prostředky, technické přístroje, systémy pro zpracovávání informací, zvukové a obrazové zdroje informací a komunikační prostředky lze osobami s postižením používat bez potíží a bez potřeby pomoci ostatních".

V širším smyslu zásada překážky svobody nerozlišuje jednotlivé skupiny osob. Rovněž podporuje integrace do obecného sociálního prostředí ostatních skupin uživatelů, jako jsou senioři, děti nebo lidé s nízkou úrovní vzdělání. Vztahuje se i na osoby s dočasnými zdravotními obtížemi, například po úrazu nebo nemoci. Toto pojetí překážky svobody představuje "univerzální design" uvedený v článku 2 Úmluvy OSN o právech osob s postižením: "navrhování výrobků, prostředí, programů a služeb, aby je mohly v co největší míře využívat všichni lidé bez potřeby úpravy nebo speciálního designu".

---

[5] Článek 2, první odrážka Úmluvy OSN

[6] *Behindertengleichstellungsgesetz vom 27.April 2002 (BGBL, I.S. 1467, 1468) das zuletz durch Artikel 12 desk Gesetzes vom 19. December 2007(BGBl. IS. 3024) geandert worden ist* (Zákon ze dne 27. dubna 2002 o rovném zacházení s osobami s postižením (BGBl. I s. 1467, 1468) ve znění článku 12 zákona ze dne 19. prosince 2007 (Bundesgesetzblatt, I, p. 3024), k dispozici na: http://www.gesetze-im-internet.de/bgg/BJNR146800002.html

1.2 Uplatňované postupy[7]

Článek 46 preambule Směrnice o audiovizuálních mediálních službách (AVMSD)[8] uvádí demonstrativní výčet prostředků, jimiž lze dosáhnout přístupu bez překážek: znakovou řeč, titulkování, zvukový popis a snadno srozumitelnou orientaci v nabídce.

Znaková řeč je nezávislý vizuálně pochopitelný přirozený[9] jazyk používaný ke komunikačním účelům, zejména neslyšícími nebo osobami se závažným sluchovým postižením. Sestává z kombinace znaků (gest) prováděných převážně rukama ve spojení s mimikou a ústy vydávanými zvuky (potichu slovy nebo slabikami) tvořenými ve spojení s postojem těla. Jedná se o národní znakové řeči i standardizovanou formu mezinárodní komunikace.[10]

Mluvený dialog lze reprodukovat v psaném textu prostřednictvím ***titulkování***. Titulky se obvykle zobrazují při dolním okraji obrazovky (plátna) a lze je upravit ke snazší četbě a lepšímu porozumění. Rozlišuje se mezi redigovanými a doslovnými titulky: v prvním případě je nutno text přepsat, aby mu bylo možno lépe porozumět a byl srozumitelnější i při pomalejším tempu čtení, zatímco ve druhém případě se jedná o doslovný přepis dialogu.[11]

Termínem ***zvukový popis*** se označuje dodatečný popis důležitých scén nebo postav (herců) ve filmu nebo jiném vizuálním médiu. Používá se ve spojením s komentářem, aby umožnil přístup nevidomých nebo zrakově postižených k vizuálnímu obsahu ("němý film").[12]

Zvukový popis je v současnosti vyráběn týmy sestávajícími nejméně ze tří osob a je velmi časově náročný. Po přípravě scénáře a jeho posouzení nevidomým nebo zrakově postiženým členem štábu je obrazové médium doplněno o popis vizuálních prvků odborně proškoleným komentátorem s pomocí speciálního softwaru.[13] Vzhledem k tomu, že doplnění zvukového

---

[7] Oddíl ZOOM tohoto IRIS plus pojednává o nejvýznamnějších přístupech k implementaci příslušných technických prostředků.

[8] Směrnice 2010/13/EU Evropského parlamentu a Rady ze dne 10. března 2010 o koordinaci určitých ustanovení stanovených zákonem, právním předpisem nebo správním opatřením v členských státech ohledně poskytování audiovizuálních mediálních služeb (Směrnice o audiovizuálních mediálních službách) (kodifikované znění), Úř. věst. L 95/ 1 ze dne 15. dubna 2010 (dále jen "AVMSD"), k dispozici na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:095:0001:0024:EN:PDF

[9] Přirozeným jazykem je individuální lidský mluvená nebo znaková řeč, která vychází z historického diachronického vývoje. Viz http://en.wikipedia.org/wiki/Natural_language

[10] Viz Ukrow, článek 3c AVMSD v : Castendyk/Dommering/Scheuer, European Media Law, odst. 19, s.883

[11] Viz Remael, 2007, "Sampling sbtitling for the deaf and the hard-of-hearing in Europe", in: Diáz-Cintas /Orero/Remael, Media for All, s. 29 ff.

[12] Příklad zvukového popisu v závěrečných titulcích kriminálního dramatu Tatort (Místo činu) naleznete na webu Bayerisch Rundfunk (bavorské vysílací korporace) (http://br.de/fernsehen/bayerisches-fernsehen/sendungen/tatort/adiodeskription-tatort-trailer100.html): "Muž říká. Podívá se doleva, potom doprava, potom přímo před sebe. Zaměřovač pušky se zastaví na jeho pravém oku. Zaměřovač se otevře. Rozmazaná silueta muže. Rukama si chrání obličej. Běžící nohy na asfaltu. Bílé linie se slévají do otisku prstu. Místo činu."

[13] Jekat, "Respeaking und Audiodeskription: Barierefreier Zugang zu Informationen fur Sinnbehinderte in der Schweiz", Švýcarská akademie věd, Bern, 26. března 2013.

popisu je časově náročný proces, obvykle se samostatná stopa s komentářem přidává pouze u celovečerních filmů.

S výhledem na standardizaci vysílání zvukového popisu se vyrábějí dekodéry nebo set-top-boxy s příslušnými technickými schopnostmi. Současně provozovatelé vysílání používají dvoukanálový systém.

A konečně článek 46 preambule AVMDS volá po "**snadno srozumitelné navigaci v nabídce**". Současně zdůrazňuje, že zrakové nebo sluchové postižení je průvodním jevem stárnutí:[14] a stejně jako osoby s postižením, i zejména starší generace je rizikovou skupinou diváků, která potřebuje pomoc při přístupu k audiovizuálnímu obsahu.

Dalším v praxi využívanou metodou (kterou článek 46 preambule AVMSD) neuvádí, jsou ***audio titulky***. Tato metoda se rozvíjí k jako doplněk k titulkům. Poskytuje další informace (v jiné barvě nebo fontu) ke zvuku nebo hudbě, které mají význam pro dějovou linii filmu.

2. Typy volného přístupu

Volný přístup k informacím a komunikaci odráží právo na svobodu projevu a neomezenému mediálními zpravodajství z pohledu příjemce. Svoboda projevu má dále významný dopad na veškeré oblasti života.

Otázka překážky svobody a audiovizuálního obsahu se převážně soustředí na oblast kin/televize (lineární a nelineární audiovizuální mediální služby[15]) a internet.[16]

2.1 Obecné

Podle studie Evropské komise o využití titulkování[17] koexistují v Evropě vedle sebe tři hlavní postupy pro jazykový převod audiovizuálních děl: titulkování, dabing a pokrývací dabing.[18] K dispozici je i titulkování pro neslyšící nebo sluchově postižené a zvukový popis. Posledně jmenovaná metoda je určena nevidomým nebo zrakově postiženým divákům a je uzpůsobena jejich konkrétních potřebám.

Praxe v oblasti jazykového převodu se liší podle země, někdy však i v rámci jedné země v závislosti na vysílacím médiu (kino nebo televize) nebo cílovém publiku (široká veřejnost, děti, osoby s postižením).

---

[14] Viz Engel, "Untertitel im Teletext als Hilfe bein Fernhesen", Media Perspektiven 7/2007, s. 338

[15] Definici lze nalézt v článku 1 odst. 1 písm. g) AVMSD: audiovizuální mediální služba poskytovaná poskytovatelem mediálních služeb za účelem sledování pořadů v okamžiku zvoleném uživatelem a na jeho individuální žádost na základě katalogu pořadů sestaveného poskytovatelem mediálních služeb;

[16] Rozhlasovým vysíláním se tento článek nebude zabývat.

[17] "Studie o užití titulků" - potenciál titulkování na podporu výuky cizího jazyka a lepšího osvojení cizích jazyků ", závěrečná zpráva z června 2011 (studie vyžádaná Evropskou komisí, Direktoriátem pro všeobecné vzdělávání a kulturu) k dispozici na http://eacea.ec.europa.eu/llp/studies/documents/study_on_the_use_of_subtitling/rapport_final_en.pdf

[18] Tento technický termín odkazuje na zvukovou nahrávku hlasu, který překrývá jiný zvukový záznam filmové scény. Na rozdíl od dabingu je původní cizojazyčné znění stále slyšitelné, překlad je však namluven hercem ve studiu a zvuková stopa je překryta.

Nejběžnější metodou v Evropě je titulkování. Používá se v 28 zemích (26 zemích a 2 regionech ve 2 zemích).[19]

Dabing se používá v Německu, Francii, Itálii, Rakousku, Španělsku francouzsky mluvící části Belgie a ve francouzsky a italsky mluvících částech Švýcarska, filmy se však v těchto zemích v kinech promítají i v původním znění s titulky. Pokrývací dabing je široce rozšířený zejména v Bulharsku, Polsku, v Litvě a Lotyšsku a v menší míře v Estonsku.

2.2 Kino/divadlo

V mnoha případech to není nedostatek zájmu, který stojí v cestě si vychutnat kulturní zážitek, ale prostá přítomnost schodů. Aby byl zaručen volný přístup osobám se sníženou mobilitou, je nejprve nezbytné odstranit stavební překážky. Jako jeden příklad z mnohých zde uvádíme článek 55 odst. 1 Landesbauordnung Nordrhein-Westfallen (Spolkový stavební zákon Severního Porýní a Vestfálska). Na základě jeho ustanovení musí být části veřejně přístupných kulturních zařízení (včetně kin a divadel), "která slouží pohybu diváků z řad veřejnosti, dostupné bezbariérově a bez pomoci a musí být možné je využívat pro určené účely osobami s postižením, starými lidmi a lidmi s malými dětmi." Je nutno instalovat rampy, výtahy a parkovací plochy pro invalidní vozíky, aby byl umožněn bezbariérový přístup na kulturní akci způsobem, který není pro osoby s postižením luxusem.

Například promítání filmu na velkém filmovém plátně je pro fanoušky kinematografie vždy vzrušující událostí. Zejména se mohou akce zúčastnit ve skupině a nemusejí zvuk pouze vnímat sluchem- prostřednictvím výkonnějších audio systémů než jsou domácí systémy - ale jej i vnímat.

Při sledování filmu je dalším důležitým (kulturním) hlediskem, který vstupuje do hry, a to zejména v kinosálech: možnost představení zahraničních audiovizuálních děl (celovečerních filmů, dokumentárních filmů a animovaných filmů) v původním znění - s titulky nebo bez titulků v jazyce diváka. Přestože hlavním účelem přístupnost je pomoci osobám s postižením, těží z toho i ostatní. Filmy v původním znění s titulky současně pomáhají ve výuce cizího jazyka nebo prohlubují znalost dotčeného jazyka.

K nerušenému sledování filmů jsou v poslední době k dispozici i aplikaci pro chytré telefony (Starks[20] a Greta[21]). Byly vyvinuty v německém jazyce a umožňují milovníkům filmů se sluchovým nebo zrakovým postižením si co nejvíce v plné míře vychutnat návštěvu kina. *Starks* je určena lidem se sluchovým postižením a zobrazuje na jejich mobilních telefonech takzvané

[19] Bulharsko, Chorvatsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, vlámská část Belgie, německy mluvící část Švýcarska, Řecko, Maďarsko, Island, Irsko, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Malta, Norsko, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Švédsko, Turecko a Spojené království.

[20] K dispozici na https://itunes.apple.com/ch/app/starks/id793927739?uo=5 and https://play.google.com/store/apps/details?id=de.debesefilm.starks

[21] K dispozici na://itunes.apple.com/ch/app/greta/id793892423?mt=8 and https://play.google.com/store/apps/details?id=de.debesefilm.greta

"HoH titulky", které popisují důležité zvuky v pozadí, například jako doplněk k mluvenému dialogu. *Greta* byla speciálně vyvinuta pro nevidomé nebo osoby se zrakovým postižením a přináší mluvený popis filmu, který mohou diváci poslouchat do sluchátek v kině. Uživatelé si mohou obě aplikace bezplatně stáhnout před začátkem filmu. Jak *Greta* tak *Starks* automaticky poznají, kdy má být zvukový popis spuštěn a kdy mají začít zobrazovat titulky. Vývoj obou aplikací získal finanční podporu od Filmforderungsanstalt (filmové rady), Medienboard Berlin-Brandenburg (Mediální rady Berlína-Btandenburska), Kulturního a mediálního komisaře a švýcarské Bundesamt fur Kultur (spolkového kulturního úřadu).

2.3 Televize

Masová média hrají významnou roli v každodenním společenském životě. Užití médií mezi občany Eu stále vládne televize jako nejoblíbenější masmédium; a je také významným aktérem pro utváření názorů.[22]

Různé formy pomoci

Nevidomí mají několik možností přístupu k audiovizuálnímu obsahu. Zejména provozovatelé vysílání veřejné služby, stejně jako komerční televizní stanice, vysílají jednotlivé pořady a filmy se zvukovým popisem. Ten sestává z komentáře k důležitým vizuálním informacím nebo filmovým sekvencím, které se vysílají prostřednictvím televizních reproduktorů s malým množstvím dialogu. Předpokladem je, aby televize byla schopna vysílat dvoukanálový zvuk. Další pomoc pro nevidomé a zrakově postižené mohou přinést videorekordéry vybavené hlasovým ovládáním, které umí číst teletext. Také existuje možnost příjmu televizního signálu a teletextu prostřednictvím počítače (za použití televizní karty) vybaveného speciálním programovým vybavením pro převod textu do řeči. Příslušné filmy jsou označeny přeškrtnutým okem v časopisech s televizním programem.

Poskytovatelé vysílání u některých svých pořadů poskytují teletextové titulky, aby televizi mohli sledovat i neslyšící a sluchově postižení. Na dolní okraji obrazovky se zobrazují dialogy a vysvětlivky ke zvukům bez potřeby zvláštního zařízení. Titulky se na analogových televizích vysílají jako teletext a společně s digitálním signálem na digitálních televizorech.

Příležitosti a problémy vyplývající z digitálního šíření

Nové technické možnosti, které přináší digitální televize, znamenají, že pro přenos televizních pořadů v jazyce, kterému rozumí neslyšící, sluchově postižením, nevidomí nebo zrakově postižení, je k dispozici více metod. Vypnutí analogového televizního signálu v Evropě však představuje problém pro služby přístupu ze dvou důvodů.

---

[22] "Mediální užití v Evropské unii", studie provedená na žádost Evropské komise – Generální direktoriátu pro komunikaci, zveřejněná v březnu 2012, k dispozici na http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb76/eb76_media_en.pdf

Za prvé, řada lidí, kteří nemají problém s přístupem k analogovému televiznímu signálu se setká s jistými obtížemi při přístupu k digitální televizi z důvodů jako je sluchové postižení, dyslexie, zrakové postižení, složitost nastavení digitálního přijímače nebo set-top-boxu, složitých modelů dálkových ovládání nebo obtížně použitelných elektronických programových průvodců (EPG).

Krom toho, přestože vypnutí analogového signálu přineslo zlepšení kvality stávajících digitálních televizních programů, například televize s vysokým rozlišením (HDTV), poskytnutí dalších virtuálního kanálu, který umožňuje lepší obraz tlumočníka do znakové řeči než při běžném zobrazení, přirozeně znamená, že provozovatelé vysílání musejí přenášet více dat. Uživatelé si však této služby cení, protože výraz obličeje tlumočníka do znakové řeči je zřetelnější a to je důležitou součástí komunikace.

Evropská komise financovala projekt Digitální televize pro všechny (DTV4All) na základě Programu podpory politiky CIP ICT[23] k usnadnění poskytování přístupových služeb[24] digitální televize v celé Evropské unii. Nejcennějším přínosem projektu DTV4All je určení subjektů, které umožní nabízet soubor přístupových služeb ve všech zemích EU v blízké budoucnosti. Tyto subjekty jsou:

- *Varianty podoby titulků DVB*: Televize s vysokým rozlišením (HDTV) a nové platformy pro poskytování obsahu, jako je internetová televize (IPTV) a hybridní televize (HbbTV)[25] nabízejí lepší obrazové možnosti a přístup k internetu stiskem jediného tlačítka. Titulky DVB a nová textová nabídka jsou opticky atraktivnější a snadněji se obsluhují než běžný teletext. Některé lze individuálně upravit kombinací barev, velikostí písma, velikostí okna a typem fontu. V porovnání se známými teletextovými titulky je lze opatřit moderním designem a učinit je HD kompatibilní s opticky příjemnými variacemi pozadí.

- *Volný teletext*: Pro hybridní televize, které dokážou přijímat internet i běžnou televizi, byl vyvinut v hybridním standardu volná teletextová služba speciálně uzpůsobená potřebám zrakově postižených osob. Alternativní barvy a funkce přiblížení obrazu umožňují divákům se zrakovým postižením přístup k novému typu teletextu.

- *Tlumočníci do znakové řeči*: Další aplikace pro hybridní televize s internetovým připojením pomáhá sluchově postiženým divákům, kteří ji mohou použít po přístup k televiznímu pořadu se znakovou řečí na internetu a sledovat jej na jejich televizních obrazovkách.

[23] Rámcový program konkurenceschopnost a inovace běžel od 2007 do 2013.
http://ec.europa.eu/information_society/activities/ict_psp/about/index_en.htm

[24] Ve smyslu projektu DTV4All, jsou přístupové služby službami, které uživatelům umožňují přístup k dějové linii televizního programu.

[25] Hybrid Broadcast Broadband TV, známá rovněž jako chytré televize nebo propojená televize, spojuje statické a dynamické vysílání a internetový obsah v televizoru.

- *Čisté zpracování zvuku*: Složitý zvukový obsah lze tímto zpracováním zjednodušit, aby lidé se sluchovým postižením zvuku lépe rozuměli. Například lze na požadovanou úroveň potlačit hluk nebo obtěžující hudbu na pozadí, které ztěžuje porozumění dialogu.

Dostupné možností pro použití obsahu na vyžádání

V posledních několika letech se využití audiovizuálního obsahu na vyžádání rozrůstá mílovými kroky. Televize se nyní přizpůsobuje těm divákům, kteří chtějí sledovat pořady na tomto novém médiu bez ohledu na denní dobu. Televizní stanice proto zpřístupňují velkou část své programové nabídky ve formě internetového streamování prostřednictvím mediálních knihoven. Zejména provozovatelé vysílání veřejné služby se snaží poskytovat svou nabídku pořadů na vyžádání bez překážek. Přestože občas lze vkládat titulky do knihoven médií, celkový počet dostupných pořadů zůstává i nadále nízký.

Různé informace se zpřístupňují v řadě různých formátů, které odpovídají rozdílným potřebám osob s postižením. S pomocí videorekordéru speciálně vyvinutého pro nevidomé je nyní tato skupina lidí schopna bez pomoci přijímat a nahrávat filmy. Přístroj je distribuován pod názvem AMMEC.[26] Má vestavěný hlasový výstup, který čte uživatelské rozhraní a veškeré další informace potřebné k obsluze videorekordéru. Díky jeho řadě funkcím a zvládnutelné struktuře menu poskytuje AMMEC osm různých zařízení v jednom: televizní přijímač pro příjem digitálních televizních a rozhlasových stanic, možnost digitální satelitní televize (DVB-S) nebo digitální kabelové televize (DVB-C), obě s možností příjmu pozemního digitálního vysílání (DVB-T), videorekordér s možností nahrávání na pevný disk, dekodér teletextu, čtečka EPG, DVD přehrávač (pro vypálené DVD, DVD chráněná CSS), audio přehrávač různých formátů a DVD vypalovačku (pro ukládání nahrávek na DVD a formátování prázdných DVD-RW disků).

Požadavky kladené na reklamní odvětví

Úprava reklamy v televizi hraje klíčovou úlohu zajištěné svobody bez překážek. Zásada jasného oddělení a schopnost rozlišit mezi reklamou a dalším obsahem je pro osoby s postižením velmi relevantní. AVMSD obecně ponechává označení reklamy obrazovými nebo zvukovými prostředky na jednotlivých státech (obrazové nebo zvukové prostředky se požadují pouze při označení teleshoppingových oken). Vzhledem k tomu, že osoby s postižením nemohou obrazové nebo zvukové výstrahy vnímat, existuje větší možnost, že je mohou zmást. To je relativní podle míry zdravotních obtíží nebo postižení dané osoby. Proto, i kdyby kombinované použití obou metod mohlo představovat zlepšení pro osoby s postižením, obecný závazek na poskytovatele audiovizuálního obsahu se nejeví jako nezbytný. Pokud by však měly být příslušné informace uvedeny v titulcích nebo zvukovém popisu, představuje to pro osoby s postižením výhodu navíc.

[26] Accessible MultiMedia Entertainment Centre

2.4 Internet

Internetová a elektronická komunikační média neustále mění způsob, jakým lidé spolu vzájemně jednají, jak podnikají, vytvářejí přístup ke službám a informacím a obecně komunikují. Internet přináší pro osoby s postižením skvělé příležitosti, protože jim umožňuje sdílet informace, organizovat a vytvářet týmovou spolupráci a být ve styku s ostatními lidmi, bez ohledu na postižení.

Při navrhování webových stránek je třeba vzít v potaz a odstranit určité překážky. K těmto překážkám může patřit nedostatek textu k popisu grafických prvků, nešťastná volba kombinace barev, špatně strukturovaný design nebo nepraktické menu pro procházení stránek. Neustálé zlepšování výpočetního a internetového výkonu vedlo k rozsáhlejšímu užití multimediálních efektů. To nepředstavuje problém, pokud jsou informace poskytované ve video a audio souborech dostupné i v textu na obrazovce, potíže nastávají, pokud uživatelé webu dostávají pouze zvukové informace (jako audio soubor). Aby byl umožněn volný přístup k internetu, lze však obtíže překonat dodržením určitých základních pravidel pro přístupnost.

Volně přístupné veřejné webové stránky jsou na Evropské úrovni klíčovou problematikou. Pouze třetina 761 000 webů veřejného sektoru a státní správy byla na konci roku 2012 plně přístupná, a to navzdory dostupnosti technických řešení, z nichž některá byla vyvinuta s pomocí financování výzkumu Evropskou unií v posledních patnácti letech.[27]

Při stavbě webových stránek by měly veřejné orgány zavést zásady a postupy vycházející z pojetí "přístupnosti webu" tak, aby byl přístup k online obsahu usnadněn všem uživatelům, zejména pak uživatelům s postižením. Opatření by rovněž měla podpořit soukromý sektor a všechny poskytovatele služby k zavedení těchto zásad.

V této oblasti již byla vypracována mezinárodně uznávané a technologicky neutrální směrnice s názvem Success Criteria and Conformance Requirements Level AA ve verzi 2.0 Směrnic o přístupnosti webového obsahu (WCAG 2.0) zpracovaná World Wide Web Consortium (W3C). Zpracovává se Evropská norma, jejíž součástí je přístupnost webů v souladu s těmito směrnicemi v rámci pověření Evropské směrnice 376.[28]

Politika EU v oblasti sociální ochrany a sociální inkluze podporuje členské státy EU v podpoře rovných příležitostí pro osoby s postižením. Iniciativa pro přístupnost internetu: projekt Web Accessibility Initiative: Ageing Education and Hamornisation (WAI-AGE)[29] je příkladem výzkumné práce financované EU. Jeho účelem je zejména překládání návrhů na optimalizaci návrhů webů státní správy v souvislosti s daňovými přiznáními, sociálními dávkami nebo zdravotnickými službami.

[27] Tisková zpráva Evropské komise ze dne 3. prosince 2012, k dispozici na http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1305_en.htm

[28] http://www.mandate376.eu

[29] http://www.w3.org/WAI/WAI-AGE

Pokud jde o audiovizuální obsah, zavedení volného přístupu na oficiální webové stránky regulátorů je nesmírně důležité, neboť umožňuje osobám s postižením podávat náměty nebo stížnosti a činit tak bez obtíží.[30]

Dále by se volně přístupný design webů neměl omezovat na jednotlivé technické detaily v programování. Spíše by měl být zpracován holistický návrh, který zpřístupní celý informační systém. Ke zpřístupnění webu osobám s postižením je důležité, aby společně fungovalo několik složek webové vývoje a interakce: Tyto složky zahrnují:

- Obsah: prezentované informace jako text, obrázky a zvuky, jakož i program, které definují strukturu a prezentaci webu;

- Pomocná technologie, jako čtečky obrazovky, alternativní klávesnice, přepínače a skenovací software;

- znalosti, zkušenosti a adaptivní strategie uživatele.[31]

Na osoby s postižením je třeba se při vývoji nových informačních a komunikačních technologií neustále obracet. Tímto způsobem budeme schopni nejlépe využít národní závazky a výdaje vyhrazené k zajištění přístupnosti webových stránek veřejného sektoru a k urychlení implementace těchto základních pravidel. Evropská komise naznačila záměr jednat s úřady, společnostmi a organizacemi k dosažení skutečně integrující společnosti.[32]

II. Právní nástroje na mezinárodní a Evropské úrovni

1. OSN

Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením a její volitelný protokol byly přijaty dne 13. prosince 2006 a nabyly účinnosti dne 3. května 2008. Účelem Úmluvy je "podporovat, chránit a zajistit plné a rovné požívání všech lidských práv a základních svobod všemi osobami s postižením a prosazovat úctu k jejich přirozené důstojnosti".[33]

Plným zapojením do společenského života se rozumí přístup k informačním a komunikačním a dalším veřejně přístupným službám. Článek 9 odst. 2 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením vybízí státy, aby přijaly vhodná opatření k zajištění, aby soukromé

[30] Například v Německu Verordnung zur Schaffung barrierefreier Informationstechnik nach dem Behinderten-gleichstellungsgesetz (předpis pro tvorbu informační technologie bez bariér na základě zákona o rovném zacházení s postiženými osobami) (Barrierefreie-Informationstechnik-Verordnung – BITV 2.0) pro spolkovou vládu, k dispozici na http://www.gesetze-im-internet.de/bitv_2_0/BJNR184300011.html

[31] http://www.w3.org/WAI/intro/components.php

[32] Tisková zpráva Evropské komise ze dne 3. prosince 2012 – Digital Agenda: Commission proposes rules to make government websites accessible for all.

[33] Článek 1(1) Úmluvy OSN o právech osob s postižením.

subjekty, jež nabízejí zařízení a služby braly v potaz veškeré hlediska přístupnosti pro osoby s postižením. V tomto ohledu je třeba poskytnout školení ohledně přístupnosti služeb a zpracovat a vydat směrnice a sledovat jejich implementaci. Dále se pozornost státu upíná na skutečnost, že přístupnosti je třeba dosahovat za co nejnižších nákladů. V souladu s článkem 21 Úmluvy OSN o právech osob s postižením by měly být určité informace dokonce zpřístupňovány bez dalších nákladů v přístupném formátu a technologiích, jako je znaková řeč.

Svobodu informací, pokud jde o audiovizuální obsah, však lze zaručit v okamžiku, kdy masmédia, včetně subjektů, které poskytují informace prostřednictvím internetu, zpřístupňují své služby vhodnými komunikačními prostředky, režimy a formáty. V souladu s oddílem 1 Je třeba vyvinout úsilí k propagaci a vývoji všestranně navrženého zboží, služeb, vybavení a zařízení s minimálními úpravami a náklady.

2. Rada Evropy

Volný přístup (při zohlednění svobody informací) a zásady rovného zacházení (s ohledem na zákaz diskriminace) stanovené v Evropské úmluvě o lidských právech (ECHR)[34] je třeba podrobněji prodiskutovat.

Článek 10 ECHR[35] zaručuje svobodu projevu a svobodu informací a vztahuje se na veškeré formy komunikace, včetně komunikace prostřednictvím médií. Šíření informací a myšlenek odpovídá právu veřejnosti na získání těchto informací. Osoby s postižením musejí být schopny k výkonu tohoto práva. To platí o rovnoprávný přístup k audiovizuálnímu obsahu i zásadě rovnosti, pokud jde o přiměřenou srozumitelnost obsahu.

Zákaz diskriminace je stanoven v článku 4 ECHR[36]. Nepůsobí osamoceně a zakazuje diskriminační zacházení pouze s ohledem na ustanovení článků ECHR. Nicméně uvedení slovního spojení "nebo jiného postavení" naznačuje, že výčet důvodů obsažených v článku 14 není taxativní.

Tento článek zakazuje nerovné zacházení s lidmi ve srovnatelné situaci a bez objektivního ospravedlnění takového zacházení. Na tomto základě je pro postižené axiomatické dovozovat práva na zákaz nerovného zacházení z článku 14 ECHR.[37] V tomto smyslu platí, že článek 14 je poručen, pokud stát z neobjektivního důvodu různě zachází s lidmi, kteří jsou zjevně v odlišné

[34] Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. listopadu 1950, (ECHR), k dispozici na http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/005.htm

[35] Článek 10(1), první věta ECHR: "Každý má právo na svobodu projevu. Součástí tohoto práva je svoboda zastávat stanoviska a přijímat a sdělovat informace a myšlenky bez zásahu orgánu státní správy a bez ohledu na hranice."

[36] "Výkon práv a svobod uvedených v této úmluvě bude zajištěn bez diskriminace na základě pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, náboženského vyznání, politického či jiného přesvědčení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní menšině, majetkovému, rodnému či jinému stavu.

[37] Ladewig, ECHR – Konvention zum Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten, Handkommentar, 2003, s. 202

situaci, tj. pokud nepřijme vhodné opatření pro osoby s postižením, aby jim poskytl účinnou záruku ve vztahu k jejich právům a svobodám.

Pokud dostupných pramenů neexistuje příslušná judikatura Evropského soudu pro lidská práva k uplatňování článku 10 nebo článku 14 ECHR, pokud jde o rovnoprávný přístup k mediálním službám.

3. Evropská unie

3.1 Primární právo

Článek 10 Smlouvy o fungování Evropské unie (FEU),[38] který byl zaveden Lisabonskou smlouvou, odkazuje na účel "(boje) proti diskriminaci na základě pohlaví, rasového a etnického původu, náboženské přesvědčení nebo vyznání, postižení, věku a sexuální orientace". Ukládá adresátům (orgánům EU) boj proti diskriminaci prostřednictvím opatření, která v souvislosti s nerovným zacházením dokážou odstranit jakékoli znevýhodnění . V tomto ohledu není orgánů EU udělena výjimka ze zákazu diskriminace, která by sama o sobě byla diskriminační, i kdyby měl upřednostňovat menší nebo znevýhodnění skupiny.[39] V souladu s tím jsou přípustná pouze podpůrná opatření, jako je založení Agentury Evropské unie pro základní práva.[40] Článek 10 TFEU stanoví stejné zásady jako článek 19 TFEU: boj proti diskriminaci a v důsledku opatření, konkrétní vyjádření zásady rovnosti.

"Aniž by tím byla dotčena jiná ustanovení Smluv", článek 19 TFEU opravňuje Radu k přijetí vhodného opatření k boji proti diskriminaci na základě postižení. Předpokládá zákaz diskriminace, tento zákaz však může mít závazné účinky pouze pro opatření přijatá členským státem, kde je toto opatření "v mezích oprávnění přenesených (Smlouvami) na Unii", zejména v případě nepřímé implementace práva EU. Jsou-li přijata opatření, která například omezují základní svobody, je nutno náležitě odkázat na unijní práva a všeobecnou zásadu rovnosti uznávanou jako všeobecnou právní zásadu Evropským soudním dvorem (ESD).[41]

V okamžiku, kdy orgány EU přijmou pravidla obsahující opatření proti diskriminaci, je obvykle dosaženo rovnováhy mezi potřebou boje proti diskriminaci a zákonnými právy třetích sob (chráněných smlouvou nebo legislativou v oblasti základních práv). Tato skutečnost podléhá posouzení ESD, zda zásada přiměřenosti také vyžaduje dosažení rovnováhy mezi cíli a zájmy.[42] Opatření musejí mít proto legitimní účel. Musejí být nezbytná, vhodná ke svému účelu a musí u nich existovat pravděpodobnost dosažení požadovaného cíle.

---

[38] Smlouva o fungování Evropské unie – konsolidované znění,Úř. věst. C 115/47 ze dne 9. května 2008, k dispozici na: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012E/TXT

[39] Schwarze, EU-Kommentar, 3rd Edition 2012, p. 422.

[40] http://fra.europa.eu/en.

[41] Schwarze, EU-Kommentar, 3rd Edition 2012, pp. 492 ff

[42] Schwarze, EU-Kommentar, 3rd Edition, 2012, p. 498.

Podle dostupných pramenů ESD dosud nevynesl rozhodnutí k otázce rovnoprávného přístupu k audiovizuálnímu obsahu.

Charta Základních práv Evropké unie (CFREU),[43] která vstoupila v platnost v roce 2009, představuje významný vývoj v ochraně základních práv v Evropě, přestože nejde daleko nad rámec stávajícího primárního práva, zejména základních práv rozvíjených všeobecnými právními zásadami ESD. Vliv CFREU na základní práva zakotvená v unijním, mezinárodníma vnitrostátním právu se řídí ustanoveními článku 53 CFREU ("míra ochrany"). V souladu s tímto článkem "Nelze žádnou skutečnost v této chartě vykládat tak, že by omezovala nebo měla negativní vliv na uznávaná lidská práva nebo základní svobody v jejich příslušné oblasti aplikace, unijním právem, mezinárodním právem nebo mezinárodními smlouvami, jejichž účastníkem je Unie nebo členské státy, včetně Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a ústavami členských států".

Základní právo zakotvené v článku 21 CFREU se váže k článku 19 odst. 1 TFEU a článku 14 ECHR. Článek 21 odst. 1 CFREU obsahuje zákaz diskriminace pokud jde o určité osobní atributy - včetně postižení - které nezměnitelně ovlivňují dotčenou osobu nebo které jí lze změnit pouze s obtížemi. Oproti článku 14 ECHR platí článek 21 odst. 1 CFREU nejen v oblasti základních práv; a jako takový přiznává požívání všech práv bez diskriminace.[44]

Článek 21 odst. 1 je nutno vykládat ve spojení s článkem 26 CFREU, který chrání "osoby s postižením" a zdůrazňuje jejich "nezávislost". Účelem je zajistit jejich "sociální a pracovní integraci" a jejich "zapojení do života společnosti". K možným způsobům dosažení integrace patří poskytnutí vzdělávacích příležitostí a zaručení rovnoprávného přístupu k médiím. Článek 26 CFREU je porušen, pokud Unie omezí opatření přijatá členskými státy k ochraně osob s postižením nebo pokud se ke jejich situaci nepřihlíží při přijímání rozhodnutí s negativními důsledky. Tyto negativní důsledky mohou být proto přípustné, pokud se tato situace dostatečně zohledněna a je mezi dotčenými právy dosažena důkladná rovnováha.[45]

3.2 Sekundární právo

V souladu s výše uvedenými ustanoveními Evropská unie zvážila v návrhu sekundární legislativy ochranu lidské důstojnosti a podporu práv osob s postižením i jejich integraci.

[43] Charta základních práv Evropské unie ze dne 14. prosince 2007, Úř. věst. C 303 p. 1, k dispozic na http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12007P&from=EN – Článek 21(1): “Jakákoli diskriminace na základě [...] postižení [...] je zakázána”.

[44] Jarass, Charta der Grundrechte der Europäischen Union, Kommentar, 2nd Edition, 2013, s. 236

[45] Jarass, Charta der Grundrechte der Europäischen Union, Kommentar, 2nd Edition, 2013, s. 278

Směrnice o audiovizuálních službách (AVMSD) je výsledkem politické dohody mezi Parlamentem, Radou a Komisí v souladu se zásadami subsidiarity a přiměřenosti zakotvených v článku 5 TEU.[46] Pravomoc přijmout opatření je vysvětlena v článku 104 preambule k AVMSD.

Strany úmluvy berou v článku 46 preambule AVMSD na vědomí, že právo osob s postižením na zapojení do společenského a kulturního života Unie a jejich integrace je neodmyslitelně spojena s dostupností přístupných audiovizuálních mediálních služeb.

Při provádění opatření na základě těchto ustanovení je třeba dosáhnout spravedlivé rovnováhy mezi tímto individuálním právem na straně jedné a svobodu vysílání zakotvenou v článku 10 ECHR a článku 11 CFREU na straně druhé. Svoboda vysílání se zaměřuje na svobodu poskytovatelů audiovizuální služby si vybírat a sestavovat programovou nabídku, která může být významně ovlivněna, pokud stát v této oblasti uplatňuje vliv. Z tohoto důvodu nemůže EU uložit poskytovatelům audiovizuálních služeb přímý závazek; může pouze apelovat (přímo či nepřímo) na členské státy, aby uplatňovaly přístup pro osoby s postižením bez bariér.[47]

Tato omezená působnost opatření je zohledněna v článku 7 AVMSD. "Členské státy vybízejí poskytovatele mediálních služeb v jejich jurisdikci, aby jejich služby byly postupně přístupné pro osoby se zrakovým nebo sluchovým postižením."

Povinnost uložená tímto článkem ("vybízejí") je oproti jiným ustanovením ("zajistí") mnohem méně závazná. Zmíněný přístup ("postupné" zpřístupnění služeb) zmiňuje finanční faktory na straně jedné a technické faktory na straně druhé. Poskytováním pořadů audiovizuální mediální služby s titulky nebo zvukovým popisem vznikají poskytovateli další náklady. Je-li pořad vysílán v analogovém formátu, může zavedení druhého zvukového programu vést ke snížení kvality, zejména pokud jde o diváky, kteří trpí zrakovým nebo zvukovým postižením. Digitální televize však nabízí nové a jednoduché možnosti a významně snižuje další náklady.

Členské státy nejsou povinny zajistit, aby poskytovatelé mediálních služeb přijímali vhodné kroky k dosažení rovnoprávného přístupu, ani nejsou povinni zajistit postupné zpřístupnění služeb osobám se zrakovým a sluchovým postižením. Tento výklad vede k závěru, že článke 7 AVMSD není právně závazný a je závazný pouze politicky. Není proto pravděpodobné, aby ESD konstatoval, že členský stát nesplnit své závazky dle článku 4 TEU, článku 256 TFEU a článku 4 AVMSD tím, že řádně neprovedl článek 7 AVMSD.[48]

Vzhledem k tomu, že znění pravidla je nejednoznačné, nepřesné a není nepodmíněné, článku 7 AVMSD není připisován přímý vliv a nemůže představovat důvod pro uplatňování odpovědnosti státu podle práva EU.[49]

[46] Smlouva o Evropské unii ze dne 13. prosince 2007, ve znění článku 1 Lisabonské smlouvy, Úř. věst. 306 s. 1
[47] Viz Ukrow, "Article 3c AVMSD", in: Castendyk/Dommering/Scheuer, European Media Law, odst. 18, s. 882

[48] Viz Ukrow, Article 3c AVMSD, in: Castendyk/Dommering/Scheuer, European Media Law, odst. 20, s. 882

[49] Viz Ukrow, Article 3c AVMSD, in: Castendyk/Dommering/Scheuer, European Media Law, odst. 21, s. 882

3.3 Výklad článku 7 AVMSD v členských státech

Vzhledem k charakteru "měkkého zákona" článku 7 AVMSD, členské státy provedly toto ustanovení pouze částečně a mnoha různými způsoby.

Rozlišení mezi lineárními a nelineárními mediálními službami

Před posouzením požadavku na poskytnutí rovnoprávného přístupu je třeba zvážit otázku technických předpokladů příjmu televizní služby. Soudy potvrdily, že pronajímatel s vážným postižením může instalovat satelitní přijímač k výkonu svého práva na zapojení do kulturního a společenského život, je-li příjem digitálních stanic v jeho domovské zemi možný pouze prostřednictvím satelitní antény namontované na plášť budovy.

Ve Francii a v Polsku se tato ustanovení vztahují pouze na **lineární** mediálních služby, zatímco v Irsku jsou regulovány pouze **nelineární** mediální služby. Dále se liší použitá slovesa, jako například "vybízejí"[50], "vybízejí se"[51] nebo "zpřístupní"[52].

V Německu nestanoví právní povinnosti k poskytnutí titulků nebo zvukového popisu nebo překladu obsahu do znakové řeči ani Rundfunkstaatsvertrag (dohoda o spolkovém vysílání) ani Telemediengesetz (zákon o telemédiích). Landesmedienanstalten (spolkové mediální prgány) volají po úpravě ustanovení dohody o spolkovém vysílání ve prospěch rovnoprávných služeb. V září 2011 mediální rada spolkového mediálního úřadu Sárska jednomyslně přijala usnesení ve prospěch rovnoprávného přístupu k pořadům v televizi a na internetu a proti vyloučení osob s postižením a seniorů.

Poskytovatelé vysílání veřejné služby, kteří patří do Arbeitsgemeinschaft der offentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland (Sdružení provozovatelů veřejnoprávního vysílání ve Spolkové republice Německo - ARD) a druhý německý kanál Zweites Deutsches Fernsehen (ZDF) nabízejí tato zařízení dobrovolně. Pokud jde o komerční provozovatele vysílání, konference spolkových mediálních úřadů (sestávající z konference předsedů výborů a konference ředitelů), která se konala dne 20. listopadu 2013, kritizovala řadu bodů, zejména skutečnost, že "dvě německé rodiny televizních stanic s nejširším pokrytím, ProSieben-Sat.1 Media Ag a Media Group stále dělají jen málo pro rozvoj svých programových nabídek s rovnoprávným přístupem a tím nejsou schopny odpovídajícím

[50] Viz čl.. 32 (6) Decreto Legislativo 31 luglio 2005, n. 177(Italian Legislative Decree No. 177 of 31 July 2005) ve znění čl.. 5 (2) Decreto Legislativo 15 marzo 2010, n. 44 "Attuazione della direttiva 2007/65/CE relativa al coordinamento di determinate disposizioni legislative, regolamentari e amministrative degli Stati membri concernenti l'esercizio delle attività televisive"(Italian Legislative Decree No. 44 of 15 March 2010), k dispozici na: http://www.camera.it/parlam/leggi/deleghe/10044dl.htm

[51] Viz článek 10(3)(k) rumunského audiovizuálního zákona č. 504/2002, v platném znění, k dispozici na http://www.cna.ro/Legea-audiovizualului-nr-504-din,6023.html

[52] Viz článek 11(1) slovinského zákona o audiovizuálních mediálních službách, k dispozici na http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6225

způsobem dostát své společenské odpovědnosti". Ostatní komerční stanice vždy vysílají souhrn zápasů bundesligového kola a nejzajímavější sobotní zápas se živými titulky.

Německý Filmforderungsgesetz (zákon o filmové podpoře)[53] stanoví po fond a podporu a výrobu německé kinematografie zvláštní ("programovou náplň") délku. V souladu s článkem 14a musí mít tento pořad nejméně 79 minut, aby mohl získat finanční podporu. Článek 15 stanoví podporu filmům s programovou náplní lze udělit pouze tehdy, pokud byla konečná verze filmu opatřena zvukovým popisem v němčině a s německými titulky pro osoby se sluchovým postižením a při splnění nejméně dvou dalších podmínek (například děj nebo zasazení příběhu je v Německu nebo jiném členském státě EU, dalším členském státě EHP nebo Švýcarska nebo se zápletka nebo zasazení zabývá životním stylem menšin, specifickými tématy nebo přírodním jevem).

Přístupnost televize je podporována i v dalších zemích. Například v Rumunsku[54] byl v březnu 2014 senátu předložen návrh zákona, kterým se novelizuje zákon o audiovizuálních médiích. Ten vyžaduje, aby národní televizní stanice přinášeli nejméně 30 minut pořadů do znakové řeči denně a titulky k vysílání zpravodajství a debat a analýzám současných politických a ekonomických otázek. U svých nejdůležitějších pořadů musejí zajistit plný překlad nebo souhrn ve znakové řeči, stejně jako titulky. Pořady, které jsou zvlášť vhodné pro neslyšící a osoby se sluchovým postižením je třeba zřetelně označit obrazem i zvukem.

Závěrem lze říci, že z pohledu různých pravidel pro lineární a nelineární audiovizuální mediální služby, jsou pravidla pro televizi konkrétnější a povinnosti jsou přísnější než u audiovizuálních služeb na vyžádání. To je v souladu s postupným přístupem AVMSD.

Rozlišení mezi veřejnoprávními a soukromými provozovateli

Členské státy rovněž uložily různé povinnosti veřejnoprávním a komerčním provozovatelům vysílání. Obecně řečeno, poslání veřejnoprávních provozovatelů vysílání poskytovat základní služby naznačuje, že rozsah jejich úloh je v této souvislosti širší a jejich závazky jsou náročnější. Tato zásada odkazuje na povinnost státu "zajistit rozmanitou, komplexní a vyváženou paletu mediálních služeb v zájmu svobody informací a demokracie".[55] Tato zásada byla v Německu rozpracována judikaturou Spolkového ústavního soudu. I ve Francii musejí státní provozovatelé vysílání plnit veřejné poslání. Na základě podmínek vysílací licence stát stanoví programové podmínky, které jednotlivé stanice musejí splnit. Přestože několik států v důsledku této zásady stanovilo odlišná pravidla pro komerční a veřejnoprávní provozovatele

[53] http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/ffg_1979/gesamt.pdf

[54] Viz Eugen Cojocariu, "Romania – Draft Proposals for Modification and Completion of Audiovisual Law", IRIS 2014-2/31, k dispozici na: http://merlin.obs.coe.int/iris/2014/2/article31.en.html

[55] Článek 11 odst. 2 a 3Rundfunkstaatsvertrag

vysílání, stejná pravidla platí například pro oba sektory vysílacího systému na Kypru.[56] Vzhledem k mnoha různým podmínkám a právním ustanovením, která převažují v členských státech, nelze dospět k obecnému závěru.

Požadavky na udělování licencí

V Portugalsku je povinnost přihlédnout ke zvláštním potřebám osob s postižením stanovena v rámci licenční smlouvy uzavřené při registračním procesu. V souladu s článkem 51 odst. 2 písm. j) novelizovaného zákona o televizních audiovizuálních mediálních službách a službách na vyžádání[57] se koncesionáři ukládá "(e) zajistit, aby lidé se zvláštními potřebami byli schopni sledovat vysílání, a to i prostřednictvím titulků, znakové řeči, zvukového popisu a dalších vhodných metod." V tomto ohledu článek 34 odst. 3, který upravuje přístup k televizního vysílání[58] a jeho provozování stanoví několikaletý harmonogram, který bude zpracován portugalským regulátorem pro veškeré audiovizuální mediální služby (pro televize nebo video na vyžádání poskytované veřejnoprávním nebo komerčním provozovatelem vysílání). Tentýž článek ukládá portugalskému mediálnímu regulátorovi dodatečný úkol (v úzké spolupráci s národním ústav pro rehabilitaci a dalšími zařízeními). Regulátor je povinen určit řadu povinností, pokud jde o přístupnost televizních služeb a mediálních služeb na vyžádání pro osoby se zvláštními potřebami. Závazek k usnadnění přístupu pro osoby s postižením je dále předpokladem pro udělení licence portugalským veřejnoprávním provozovatelům vysílání.

Zákonné postupy mediálních regulátorů

Vzhledem k nejednoznačnosti článku 7 AVMSD uložila řada členských států svým regulátorům k sepsání zvláštních ustanovení.[59]

Například v Belgii v květnu 2011 regulátor francouzské společnosti (*Conseil Supérieur de l'Auiovisuel*) přijal nařízení o přístupnosti programů pro osoby se smyslovým postižením.[60]

---

[56] Článek 30B kyperského vysílacího zákona, v platném znění, ve spojení s článkem 18C kyperského vysílacího zákona, k dispozici na http://www.mof.gov.cy/mof/gpo/gpo.nsf/All/F71A8ECC327AC776C2257BDC002C2A72/$file/4132%20%204%209%202013%20%20PAR.%206ov%20%20pages%201061-1220.pdf

[57] Television and On-demand Audiovisual Media Services Law, k dispozici v anglickém jazyce na://www.gmcs.pt/en/television-and-on-demand-audiovisual-media-services-law

[58] http://www.anacom.pt/render.jsp?contentId=979660

[59] O roli regulátorů vysílání, viz Machet, Comparative background document, Round table on access to audiovisual media services for persons with disabilities, 37th EPRA Meeting, 8 July 2013, k dispozici na http://epra3-production.s3.amazonaws.com/attachments/files/2202/original/accessibility_WG3_final_revised.pdf

[60] Viz Règlement relatif à l'accessibilité des programmes aux personnes à déficience sensorielle ze dne 6. května 2011, k dispozici na http://csa.be/system/documents_files/1534/original/CAV_20110506_reglement_accessibilite.pdf?1305100227. Viz rovněž Arrêté du Gouvernement de la Communauté française portant approbation du règlement du Collège d'avis relatif à

Tento nástroj se vztahuje na poskytovatele audiovizuálních mediálních služeb a obsahuje povinnosti odvislé od ročních příjmů. Například provozovatelé vysílání s ročními příjmy více než 100 milionů EUR musejí vysílat nejméně 1000 pořadů ročně s titulky, zvukovým popisem nebo ve znakové řeči. Dále by měli vysílat nejméně dva celovečerní filmy se zvukovým popisem a tři celovečerní filmy se zvukovým popisem v několika jazycích, protože je tato technologie již dostupná od několika příslušných poskytovatelů služby. Ostatní provozovatelé vysílání s ročními příjmy mezi 10 miliony EUR a 100 miliony EUR musejí nabízet nejméně 200 hodin pořadů s rovnoprávným přístupem ročně. Stanice s ročními příjmy do 10 milionů EUR musejí vysílat neméně 50 hodin těchto pořadů.

Při stanovování těchto povinností ve Spojeném království a ověřování splňování požadavků mediální regulátor Ofcom (Office of Communications) vycházel ve svých rozhodnutí ze divácké sledovanosti na trhu. Ofcom požaduje, aby provozovatelé televizního vysílání, kteří dosahují podílu na trhu mezi 0,05 % a 1 % vysílali každý měsíc mezi 7:00 a23:00 30 minut programové nabídky ve znakové řeči.[61]

Přehled rozsahu a příslušných podrobnostech o regulaci v jednotlivých státech zvláště ukazuje, že řada členských států přistoupila k provedení článku 7 AVMSD velmi vážně a že v konečném důsledku zajišťují na popud regulačních úřadů přístup k mediálním službám bez bariér.

III. Akční plány v Evropské politické aréně

Rada Evropy iniciovala řadu opatření na podporu inkluze. Například na Evropské konferenci pro osoby s postižením v září 2006 byl spuštěn "Akční plán Rady Evropy na podporu práv a plné zapojení osob s postižením ve společnosti: zlepšení kvality života osob s postižením v Evropě 2006-2015". Cílem tohoto akčního plánu je zajistit, aby osoby s postižením nebyly nadále považovány za sociální případy, ale za rovnoprávné občany s oprávněním se zapojit do života společnosti. Plán stanoví konkrétní soubor opatření ke zlepšení kvality života osoby s postižením v Evropě a ukládá členským státům přijmout nezbytné kroky "k zajištění přístup k vysílání, filmů a divadelním hrám a ostatním uměleckým výkonům v dostupných formátech, které mohou zahrnovat titulkování, popis, zvukový popis a znakovou řeč pro osoby s postižením". [62]

Současně Evropská unie podporuje aktivní integraci a neomezené zapojení osob s postižením do společenského života. Ke zvýšení povědomí v členských státech o právu osob s postižením

l'accessibilité des programmes aux personnes à déficience sensorielle ze dne 15. září 2011, k dispozici na http://csa.be/system/documents_files/1624/original/20110915_arrete_accessibilite.pdf?1318932704

[61] Viz Ofcom Code on Television Access Services, odst. 13.

[62] Doporučení Rec(2006)5 Výboru ministrů členských států k Akčnímu plánu Rady Evropy na podporu práv a plného zapojení osob s postižením ve společnosti: zlepšování kvality života osob s postižením v Evropě 2006-2015, k dispozici na://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=986865

na ochranu proti diskriminaci a k umožnění plného výkonu jejich práv byl rok 2003 vyhlášen za Evropský rok lidí s postižením.[63]

26. února 2014 Evropský parlament schválil návrh směrnice o přístupnosti webových stránek úřadů veřejného sektoru.[64] Ten stanoví pravidla, na jejichž základě jsou členské státy povinny zpřístupnit obsah webů státní správy.

22. května 2013 přijal Evropský parlament usnesení o provedení AVMSD.[65] Toto usnesení rovněž poukázalo na nedostatky AVMSD, pokud jde o přístupnost audiovizuálních mediálních služeb pro seniory a osoby s postižením. Zpráva obhajuje novelizaci znění článku 7 AVMSD tak, aby obsahovala důslednější a závaznější znění, které zaváže poskytovatele mediální služby ke zpřístupnění svých služeb těmto skupinám.

Rovněž, pokud jde o AVMSD, Evropská komise 24. dubna 2013 oznámila přijetí Zelené knihy s názvem "Příprava na plně konvergovaný audiovizuální svět: růst, budování a hodnoty.[66] V ní Komise analyzuje řadu hodnot, z nichž regulace audiovizuálních mediálních služeb v Evropě vychází, se zdůrazněním klíčových hodnot, jako je svoboda projevu, pluralita médií, podporu kulturní rozmanitosti a ochrana osobních údajů, jakož i ochrana spotřebitelů, včetně zranitelných skupin, jako jsou nezletilí a osoby s postižením. Pojednává o evropském regulačním rámci, svobodě a pluralitě médií, ochraně nezletilých a přístupu osob s postižením a při tom vychází ze zmíněných klíčových hodnot. Rovněž klade otázky k veřejném konzultaci, mimo jiné v souvislosti s mechanismem pro vyřizování stížností a zda je pro osoby s postižením nutná další standardizace.[67]

Nezávisle na tom Komise dne 15. listopadu 2010 spustila "Evropskou strategii pro osoby s postižením 2010-2020: Obnovený závazek pro bezbariérovou Evropu".[68] Účelem tohoto komuniké je zajistit, aby cíle stanovené Úmluvou OSN o právech osob s postižením byly

---

[63] Rozhodnutí Rady ze dne 3. prosince 2001 o Evropském roku osob s postižením 2003 (2001/903/EC), k dispozici na http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001D0903&from=EN

[64] Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 26.února 2014 o návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o přístupnosti na weby orgánů veřejného sektoru (COM(2012)0721), k dispozici na http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0158+0+DOC+XML+V0//EN

[65] Viz http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0215+0+DOC+XML+V0//EN

[66] Zelená kniha Evropské komise "Příprava plně konvergovaného audiovizuálního světa: růst, budování a hodnoty", V Bruselu 24. dubna 2013, COM(2013) 231 konečné znění, k dispozici na https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/convergence_green_paper_en_0.pdf

[67] De Beer R., European Commission – Green Paper on a Fully Converged Audiovisual World, k dispozici na http://merlin.obs.

coe.int/iris/2013/6/article5.en.html

[68] Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů ze dne 15. listopadu 2010, "Evropská strategie pro osoby s postižením 2010-2020: Obnovený závazek pro Evropu bez bariér" [COM(2010) 636 konečné znění – nevydáno v úředním věstníku], k dispozici na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:EN:PDF

zohledněny ve všech relevantních oblastech politiky, za něž odpovídají Evropské orgány. Předchůdcem této strategie byl Akční plán Komise pro osoby s postižením 2003-2010 (DAP). Cílem strategie je dosažení obecné úpravy , právních předpisů a společenského života pro osoby s postižením, jako celku, namísto jejich izolované úpravy. K rozvoji opatření, která naplní potřeby osob s postižením i bez něj jsou k dispozici rozličné nástroje. Stejně jako předchozí akční plán, i tak strategie je každé dva roky přezkoumávána. Evropská strategie pro osoby s postižením 2010-2020 se mezi jiné zaměřuje na následující oblasti: zapojení, rovnost, výchova a vzdělávání. Pro každou z těchto oblastí stanoví konkrétní realizační opatření.

IV. Závěry

Zde provedená analýza jednoznačně ukazuje, že přístup bez bariér je důležitou otázkou, v souvislosti s níž bude nezbytné nejen zvýšit povědomí politických rozhodovacích činitelů, společností a společnosti jako celku. Dotčené osoby si musejí být dále vědomy právního rámce, přestože popisuje pouze základní závazky. Přístupnost je základním předpokladem pro neomezený výkon lidských práv, ale zapojení, podpora a spolupráce všech zainteresovaných - orgánů státní správy, soukromého sektor, místních a regionální orgánů a zainteresovaných subjektů, jakož i osob s postižením a jejich rodinných příslušníků - je nezbytná, má-li být tohoto cíle dosaženo.

Nelze přehlížet skutečnost, že osoby s postižením nejen poutají pozornost společnosti ke svým potřebám, ale jsou rovněž schopny přispět společnosti vlastní prací a úsilím, což vyžaduje neomezený přístup k audiovizuálním mediím. Proto je třeba naléhat na odpovědné osoby v příslušných politických oblastech - včetně mediální politiky - aby více než v minulosti věnovaly pozornost potřebám osob s postižením.

S prováděním Evropského práva do vnitrostátní legislativy v souvislosti s transpozicí článku 7 AVMSD se jednotlivé právní předpisy členských států liší, pokud jde o jejich přesnost, působnost (zejména v oblasti vysílání, méně pak v oblasti nelineárních mediálních služeb) i povahu povinností ukládaných poskytovatelům mediálních služeb. Nad rámec národní legislativy hrají sektorové směrnice významnou úlohu ve zvyšování standardů, neboť mají významnou schopnost poukazovat na konkrétní případy a popsat tak vhodnost dodržování standardů poskytovateli audiovizuálních médií. Navzdory všem opatřením, která byla protlačena zejména mediálními regulátory, činí implementaci článku 7 AVMSD obtížnou dvě důležitá hlediska: za prvé, je třeba přihlédnout k realitě v praxi (technické možnosti a rozvoj, vhodné vybavení a infrastruktura a především náklady na požadovaná opatření); za druhé, mezi diváky, poskytovateli služby a regulačními úřady existuje střed zájmů. Krom toho zůstává nejasné, jaké sankce lze uložit v případě neplnění.

A konečně, na mezinárodní i Evropské úrovni se nečiní jen prohlášení o záměru; kromě konkrétních kroků přijímaných ve formě programů podpory, akčních plánů a účinných strategií k zajištění přístupu k médiím a informacím pro osoby s postižením. Tím je zaručeno, že se všichni občané mohou rovnoprávně zapojit do demokratického utváření stanovisek.